Pilegrimens vei gjennom historien

Pilegrimsvandring praktiseres i alle de store verdensreligionene.

Den første pilegrim vi møter i Bibelen er Abraham, som bryter opp fra sin fars hus og gir seg ut på vandring. På Jesu tid forlot disiplene sitt vanlige liv og fulgte Jesus på hans mange og lange vandringer.

Etter at Jesus var død begynte mange å vandre til de stedene som var knyttet til ham. Etterhvert ble det reist kirker på disse stedene – som ble mål for pilegrimsvandringer fra nær og fjern. I tillegg begynte mange å oppsøke graver til martyrer og helgener – hellige menn og kvinner som hadde våget å vitne om sin tro med livet som innsats.

Frans

Frans av Assisi, en fattig munk fra Italia, satte Europa i bevegelse gjennom sin munkeorden Gråbrødrene.

I begynnelsen av 1200-tallet dro tusenvis av brødre ut på vandring. De kom også til Norden og grunnla rasteplasser på veien i form av klostre, herberger og kirker.

I middelalderen vokste pilegrimsbevegelsen seg sterkere og sterkere. Noen vandret for å gjøre bot, noen for å be om hjelp for seg selv og andre, noen for å finne seg selv og Gud. På det meste deltok kanskje opp mot halvparten av Europas befolkning i ulike former for pilegrimsvandringer.

De mest kjente mål var Jerusalem, Roma, Santiago de Compostela, Trondheim - og vårt nærmeste: Røldal.

Etter reformasjonen i 1536 ble pilegrimsvandringene forbudt. Og siden har de ikke hatt noen renessanse. Ikke før nå – nesten 500 år senere.

En ny europeisk pilegrimsinteresse

Den moderne pilegrimsinteressen begynte å bli synlig på 1980-tallet. Mest kjent er vandringene på de gamle pilegrimsveier til Santiago de Compostella i Spania.

De gamle pilegrimsstier, som nå gjenoppdages og tilrettelegges over hele Europa, fulgte i stor grad Romerrikets vanlige veinett, Europas eldste nettverk.

I vår tid blir mennesker med høyst ulike bakgrunner tiltrukket av pilegrimstanken. Mange søker bakover i historien med spørsmål om *hvem vi er*, hvilke verdier som har formet vårt samfunn og hvor disse har sine røtter.

Søkende mennesker, etablerte kristne og andre som er opptatt av refleksjon rundt egne livsfaser, valg og verdier, legger ut på vandring.

Foto: NIDR

Pilegrimsbevegelsen vokser fram i Norge

Nidaros biskop, Riksantikvaren og Direktoratet for naturforvaltning startet tidlig på 1990-tallet forskjellige program for å revitalisere pilegrimstanken og registrere og tilrettelegge de gamle pilegrimsledene i Norge. Et stort arbeid er lagt ned, mange ulike tiltak er gjennomført og flere pilegrimssentra er etablert. Pilegrimsveiene til Trondheim og Nidarosdomen har nå fått status som europeisk kulturvei, på lik linje med rutene til Santiago de Compostella.

Også i Stavanger bispedømme er gamle tradisjoner vekket til live og nye tradisjoner etablert. Først ut var Avaldsnes, hvor det har blitt arrangert årlige vandringer siden midten av 1990-tallet. Nå arrangeres vandringer mange steder i bispedømmet.

Vi er alle pilegrimer

Å være menneske er å være på vandring – på vandring gjennom livet. Og slik sett er vi alle, alltid pilegrimer. Enten vi kjenner oss religiøse eller ikke. Enten vi kommer gående eller bilende. Eller blir båret. Vi er pilegrimer gjennom livet.

Ordet pilegrim kommer av det latinske peregrinus som betyr fremmed. Å være pilegrim innebærer derfor muligheten til å se seg selv, verden og troen i et fremmed og dermed nytt perspektiv.

Den ytre vandringen blir underveis en hjelp til den indre, selv om en kanskje ikke oppdager det med en gang.

I vår kirkes forståelse av troen er ikke hellige steder eller vandringer avgjørende for å oppleve Gud. Men de kan tjene som metaforer og støttepunkter som kan skape konsentrasjon og fordypelse i menneskesinnet.

Utstein Pilegrimsgard

Utstein Pilegrimsgard er Stavanger bispedømmes senter for stillhet, bønn, pilegrimsvandring og åndelig veiledning. Den ligger like ved Utstein Kloster, Norges best bevarte kloster fra middelalderen.

På Pilegrimsgarden videreføres noe av den gamle bønnetradisjonen fra klosterlivet. Pilegrimsgarden ligger i et åpent kulturlandskap og er et godt utgangspunkt for vandringer til Klosteret, Fjøløy fyr, Mastravarden og andre steder. Et hefte som beskriver turer i området fås kjøpt på Pilegrimsgarden. Her arrangeres også retreater, pilegrimsturer og andre samlinger gjennom hele året. I sommersesongen er det vertskap på huset som leder morgenbønn og serverer frokost. Hver torsdag kl 11.30 er det middagsbønn, åpen for alle.

Pilegrimsgarden har seks fine overnattingsrom som kan leies når anlegget ikke er i bruk til arrangement. Program finnes på **www.utsteinpilegrimsgard.no**

UTSTEIN PILEGRIMSGARD

Vandring på Mosterøy mot Utstein.

DEN NORSKE KIRKE
Stavanger bispedømme

Pilegrims-kart for Rogaland

Utstein Kloster

Lett å komme i gang

Å legge ut på pilegrimsvandring i dagens Rogaland er egentlig ganske enkelt.

Langs de pilegrimsstier som er etablert (se kartet på den andre siden) kan du når som helst gå alene eller sammen med familie og venner. Dessuten er enhver lokal kirke et *helligsted*, et pilegrimsmål. Ved å la en eller flere kirker bli turmål, kan du lage egne pilegrimsvandringer og tradisjoner.

Stadig flere menigheter i Den norske kirke arrangerer kortere eller lengre pilegrimsvandringer, gjerne i nærmiljøet. Følg med i menighetsbladene eller på menighetenes hjemmesider. Pilegrimsvandringer tilrettelegges og arrangeres også av andre grupper, foreninger og lag, som for eksempel Stavanger Turistforening.

Det er også mulig å melde seg på organiserte pilegrimsreiser lans Jærkysten, til Røldal, til Nidaros eller andre steder.

En del skoler, og noen steder også kirkens konfirmantundervisning bruker pilegrimsvandringer i sine pedagogiske opplegg.

Ved noen pilegrimsvandringer ligger hovedvekten på kristen meditasjon og stillhet, andre ganger kan en trekke inn lokalhistorie, naturopplevelse eller sosialt fellesskap.

Her finner du mer informasjon:
www.utsteinpilegrimsgard.no
www.pilegrimsleden.no
www.pilegrim.no
www.ut.no/tur/pilgrimsturen
www.kirken.no/stavanger

Hva trenger du?

Å vandre som pilegrim krever ikke annet utstyr enn det du trenger for andre turer. Men ved en pilegrimsvandring er den indre vandringen viktigst. Derfor er det lurt å forberede seg litt, slik at ikke den ytre vandringen får ta for mye fokus.

Skoene er viktige. Det er med føttene vi kommer oss fram fra et sted til et annet. I ulendt terreng gir fjellstøvler god støtte.

Vandrestaven er pilegrimens tredje ben og et fint symbol. Den kan minne om Jesu kors – og være god å lene seg mot når en blir sliten.

Hatten gir beskyttelse mot sol og regn. Noen velger å feste et symbol til den. I Spania brukes et lite kamskjell.

Sekken kan inneholde niste, vannflaske og kanskje litt klesbytte. Jo mindre du bærer på, jo lettere går du. Her er det også en lærdom for livet.

Og så trenger du **vilje til oppbrudd** og et ønske om få erfare at ånd, sjel og kropp holder tritt med hverandre, og at **å være** blir viktigere enn å **ha** og å **gjøre**.

Den indre vandringen

En pilegrimsvandring har alltid et dobbelt perspektiv. Mens den ytre vandringen ofte går mot et kirkebygg eller et hellig sted, går den indre vandringen mot Gud selv. Derfor er det viktig at den ytre rammen blir slik at den hjelper den indre vandringen. Selv enkle handlinger kan gi næring og styrke til den indre vandringen.

Organiserte pilegrimsvandringer er ofte godt forberedt med et opplegg som deltakerne får utlevert og kan ta del i. Om du vandrer på egenhånd kan du likevel bruke elementer fra tradisjonelle pilegrimsvandringer. Det er ofte vanlig å dele vandringen i stadier slik at det blir flere stopp underveis. Ved hver stopp kan en lese tekster fra Bibelen, lese dikt, synge salmer og be bønner, dersom det er naturlig.

Her er et enkelt program:

1) **Oppbruddet**. Ved starten av vandringen. Salme 23 og 5. Mosebok 31,8
2) **Veien**. La Gud tale gjennom naturen. Matteus 6,27-33
3) **Kilden**. Dette passer ved en bekk eller en kilde. Salme 42, 2-3 og Johannes 4,7-14
4) **Måltidet**. Kanskje passer det med en lengre pause her. Da kan det være fint å bruke en lengre Bibeltekst til å meditere over. Finn neste søndags prekentekst på www.bibel.no.
5) **Trær og blomster**. Kanskje finner du et fint tre å sitte under? Salme 8
6) **Målet i sikte**. Feginsbrekka eller gledesbakken. Her kan en se målet for vandringen. Johannes Åpenbaring 21, 3-5 og Salme 84, 2-3
7) **Ved målet**. Dersom en kirke er målet, er det noen som velger den gamle tradisjonen med å vandre tre ganger rundt bygningen. 1. Peters brev 2,4-5 og 9-10

Grafikk og Dag Sveinbø

Pilegrimens syv nøkler

Kanskje opplever vi at vi har det bedre i det ytre enn i det indre? Kroppen jager av sted mellom dagens mange gjøremål og vi får sjelden tid til å tenke over hva vi egentlig holder på med. Kan denne erkjennelsen være en av grunnene til at stadig flere tiltrekkes av pilegrimstanken? Den indre vandringen, i den ytre vandringens form, får oss til å oppdage at det bak det ytre landskap kan anes et indre. Her er syv begreper som kjennetegner pilegrimsvandringen:

Langsomhet. Å gå stille og rolig, i takt med hjerteslagene, gir bedre mulighet til å oppdage naturen, seg selv og Gud.

Frihet. Vandring i eget tempo, fri som fuglen under himmelen, fri fra alt det materielle.

Enkelhet. Ryggsekken må ikke veie for mye. Du bærer ikke mer enn du trenger. Dette er også en livsvisdom.

Bekymringsløshet. Lev i nuet. Vær tilstede i alt du gjør. Carpe diem. Grip dagen.

Stillhet. Den gode samtalen er alltid verdifull. Men vandring i stillhet gjør at naturens lyder oppdages – og at tanken får flyte friere. Prøv det også!

Fellesskap. I løpet av en vandring viskes forskjeller ut. Vi blir alle medvandrere. Og det kan bli naturlig å dele både erfaringer, nistemat og gnagsårplaster.

Spiritualitet. Pilegrimsvandringens mål er å gi hjelp til å fatte livets dybder, ane Guds storhet og få åndelig næring til den videre livsvandringen.

Olavsseglet ved Mokleiv i Suldal.

Olav den hellige i Rogaland

Kristningen av Norge var en svært viktig hendelse i vårt lands historie. Det ble slutt på blodhevn og det ble tryggere tider. De kristne verdiene forandret landet.

Olav den hellige er kanskje den enkeltperson som har bidratt mest til å forme vår historie. Når hans betydning skulle formidles i middelalderen, før skriftspråk var vanlig, ble fortellinger skapt slik at de var lette å huske. Gjennom disse fortellingene og legendene ble kristendommens budskap formidlet.

Mange av sagnene om Olav den hellige knytter ham til naturen. Han var neppe på alle disse stedene, men hensikten med sagnene var å vise Olav den helliges framferd som gode forbilder. Det fortelles om hvordan rettferden økte i de bygder han dro gjennom og at han var småkårsfolks forsvarer.

I Rogaland finner vi blant annet **Olavskjellå** i Kleivå i Stavanger, **Olavskjelda** i Brekkedalen, øst for Torvastad kirke på Karmøy, **Olavsseglet** ved Mokleiv i Suldal og landskapsformasjonen **Olavsormen** i Egersund. Disse sagnene kan også tolkes som spor etter den omfattende pilegrimsferdselen i disse områdene i middelalderen.

Pilegrim i egne landskap og eget liv

På pilegrimsvandring får du kjenne dine slitte sko. Eller dine nye.

Landskapet, enten det er Jærhavet, skråninger og heier i Ryfylke, småøyene rundt Utstein Kloster eller hele vestlandskysten, favner deg og livet ditt. Guds skapte rom gjør noe med den som beveger seg i det.

Litt borte fra hverdagen, mens du går eller er i stillhet, kan raske og sterke inntrykk legges bort. Ditt indre kan få deg som lytter.

Å vandre er en hellig tradisjon. Alene eller sammen. Jesus vandret. Guds folk har vandret, i nød og ved festreiser. Pilegrimer i middelalderen søkte til hellige steder for å bringe sine liv til Gud. I bønn møter vi Gud hvor det måtte være og hvem vi måtte være.

Små og store ord. Spor av fortid. Mål lenger fremme. Et hav av liv og tanker. Solstreif av håp. Dråper av bekymring. Steiner og stubber å hvile ved. Åpne landskap. Lyden av rennende vann. Ord til deg. Stier å velge, topper å se ut fra, daler å kjenne seg hjemme i.

Stillheten og vandringen venter på deg. Den formes av den som går inn i den. Den formes av Gud som venter. Velkommen som pilegrim i Rogaland!

Erling J. Pettersen
Stavanger biskop